

Izhaja vsak dan razen sobot, nedelj
in praznikov

Issued daily except Saturdays,
Sundays and Holidays

PROSVETA

GLASILO SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Uredniški in upravljalni prostori:
2657 South Lawndale Ave.

Office of Publication:
2657 South Lawndale Ave.
Telephone, Rockwell 4904

LETO—YEAR XL

Cena lista je \$8.00

Entered as second-class matter January 16, 1935, at the post-office
at Chicago, Illinois, under the Act of Congress of March 3, 1917.

CHICAGO 23, ILL. TOREK, 24. AVGUSTA (AUGUST 24), 1948

Subscription \$8.00 Yearly

ŠTEV.—NUMBER 186

Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in section 1102, Act of Oct. 3, 1917, authorized on June 4, 1918.

Sodnik preprečil stavko pristaniških delavcev

Izdal je injunkcijo proti uniji Ameriške delavske federacije. Bridges naznanil bojkotiranje volitev

New York, 23. avg.—Federalni sodnik Harold R. Medina je na poziv justičnega departmanta izdal injunkcijo proti uniji pristaniških in pomorskih delavcev ADF in s tem preprečil stavko 45.000 delavcev na vzhodni obali. Injunktija je naperjena tudi proti šestim organizacijam delodajalcev. Prepoveduje jim izprtje delavcev v konfliktu z unijo.

Joseph P. Ryan, predsednik unije ADF, je dejal, da se bo unija pokorila odločitvi federalnega sodnika. "Upam, da bodo nesoglasja izravnana in sklenjen sporazum v ohranjenosti dobi 80 dni, katero določa injunkcija," je rekel.

Sodnik Medina je izdal injunkcijo proti uniji na podlagi provizij Taft-Hartleyevega protidelavskega zakona. Federalni justični tajnik Tom Clark je dejal, da se je obrnil na sodišče s pozivom za izdajo injunkcije v smislu navodil predsednika Trumana. Truman je izjavil, da bi stavka pristaniških in pomorskih delavcev ogrožala zdravje in varnost ameriškega ljudstva.

Eksplozije gasolina na Guamu

Guam, 23. avg.—Trije ameriški mornarji so izgubili življenja v eksploziji gasolina, eden pa je dobil težke opekline. Žrtve so bile Fondley P. Hansen, David S. Moon in William S. Foster. Neuradno poročilo pravi, da je eksplozija zanesla iskra iz motorja vojaškega avtomobila.

Ameriška pomoč arabskim beguncem

Washington, D. C., 23. avg.—Državni tajnik George C. Marshall je dejal, da je predsednik Truman zagotovil ameriško pomoč arabskim beguncem, ki so pobegnili iz Palestine pred židovsko oboroženo silo. Državni departament bo sodeloval z drugimi organizacijami, ki so se zavzele za arabske begunce.

Francoski vlak skočil iz tira

Pariz, 23. avg.—Trije potniki so izgubili življenje, 64 pa je bilo ranjenih, ko je vlak skočil iz tira in se razbil. Nesreča se je pripetila v bližini Besancona.

KONVENCIJA KANADSKE SOCIALISTIČNE STRANKE SEŠTAVILA NAČRT

Winnipeg, Kanada, 23. avg.—Konvencija socialistične stranke, ki je znana pod imenom Cooperative Commonwealth Federation, je pred zaključitvijo sestavila petletni načrt. Ta določa med drugim podpiranje bank in glavnih industrij.

Govorniki so obsojali Wall Street in ameriško reakcijo. Naglašali so opozicijo proti tesni povezanosti med Kanado in Ameriko.

Voditelji socialistične stranke so trije intelektualci. Ti so M. J. Coldwell, član parlamenta, profesor Frank R. Scott in David Lewis. Coldwell in Scott sta bila rojena v Angliji, Lewis pa na Poljskem. Vsi so prepričani, da bo socialistična stranka nasledila konservativno stranko kot opozicija proti liberalni stranki, katere ima sedaj večino sedežev v parlamentu.

Konvenciji je bilo predloženo poročilo, da ima stranka 70.000 članov. Glede sprejemanja čla-

Bojazen je bila, da bi se stavka, ako bi bila oklicana, razširila na luke ob Mehiškem zalivu. Veljavnost pogodbe med unijo in delodajalci je potekla zadnjo soboto. Unija je zahtevala zvišanje plače za 50 odstotkov in druge koncesije.

Sodnik Medina je opozoril unijo in organizacije delodajalcev, naj obnovijo pogajanja v svrhu končanja spora. Konflikt je med unijo in New York Shipping Assn., Steamship Trade Assn. of Baltimore, Philadelphia Trade Assn., Hampton Roads Marine Assn., Portland Steamship Lines in Contracting Stevedores.

San Francisco, Cal., 23. avg.—Harry Bridges, predsednik unije pristaniških delavcev CIO na zapadu, je dejal, da bo unija bojkotirala volitve, katere je razpisal federalni delavski odbor. Bojkotiranje bo demonstracija solidarnosti članov unije.

Bridges je napovedal oklic stavke 2. septembra.

Vprašanje usode italijanskih kolonij

Truman je dejal, da niso ameriška zadeva

Washington, D. C., 23. avg.—Predsednik Truman je na se stanku s časniki izjavil, da bodo morali o usodi bivših italijanskih kolonij v Afriki odločiti štiri velesile in da to vprašanje ni ameriška politična zadeva.

Truman je bil opozorjen, da je newyorški guverner Thomas E. Dewey v svojem govoru pred člani italijansko-ameriške grupe izjavil, da bi morala Italija dobiti administracijsko kontrolo v kolonijah pod poveljstvom organizacije Združenih narodov. Dewey je predsedniški kandidat republikanske stranke.

Na vprašanje, ali se strinja s predlogom newyorškega guvernerja, je Truman odgovoril, da je to nekaj, kar ne spada v ameriško politiko. Dostavil je, da so odnosi med njim in Deweyjem prijateljski.

Državni tajnik George C. Marshall ni hotel komentirati

nov so restrikcije. Vsak prosilec mora dati zahtevane informacije krajevnim postojanki, kateri se hoče pridružiti. Stranka ima 32 poslancev v parlamentu. Izvoljeni so bili pri volitvah pred dvema letoma.

Njen vpliv je velik v treh provincah. Te so Ontario, Britska Kolumbija in Saskatchewan. V zbornici slednje province ima socialistična stranka večino sedežev.

Na konvenciji je bila izrečena napoved, da bo Kanada dobila socialistično vladno v petih ali šestih letih. Stranka ima oporo pri delavskih unijah in farmerskih organizacijah. Ona igra že dolgo vlogo v političnem življenju Kanade.

Največja opozicija proti socialistični stranki je v provinci Quebec, trdnjavi konservativcev in katolikov. Na svoji konvenciji se je izrekla za socializacijo trgovine in proti obdavčenju za-

Pravda okrcala državni department

Provokacija ruskih državljanzov v Ameriki

Moskva, 23. avg.—Pravda, glasilo komunistične stranke, je obdolžila ameriški državni department podpiranja provokacij proti ruskim državljanom v Ameriki in da je namen prikrivanje zablod in polomov ameriške zunanje politike.

Pravda je objavila članek, katerega je spisal komentator M. Marinin. On trdi, "da so strasti mrzle vojne zdvijali." On ostro obsoja belo gardo in gangške akcije ameriške policije. Pravda in drugi ruski listi ne omenjajo zahteve državnega departmanta, da mora Sovjetska unija odpoklicati Jakoba Lomakina, generalnega konzula v New Yorku.

Marinin je ponovil vse obdolžitve, katere je državni department zavrnil. Ena je, da je ruska bela garda, teroristična organizacija, povezana z organi ameriške vlade.

"Razplet dokazuje, da se ameriška policija poslužuje gangških metod in odprto krši legalne pravice in privilegije reprezentantov ruskega konzulata v New Yorku s podpiranjem in zaščito državnega departmanta," pravi Marinin v svojem članku. "Prišel je čas, ko bi morali tudi ljubitelji in zagovorniki mrzle vojne razumeti, da provokacije niso sredstvo za vzklikanje zablod zunanje politike."

Pravda komentira tudi konflikt, ki je nastal na konferenci reprezentantov enajstih držav v Belgradu zaradi plovbe na Donavi. Čeprav so Amerika, Velika Britanija in Francija naznačile, da ne bodo podpisale novega pakta glede plovbe, ne bo vplivalo na izvajanje pakta. Sklenitev pakta na konferenci je zmaga Sovjetske unije in vzhodnih držav.

Deweyjevega predloga. Dejja je le, da o vprašanju usode italijanskih kolonij v Afriki razpravljajo reprezentanti štirih velesil.

Domače vesti

V bolnišnici

Chicago.—Mrs. Mary Vidmar se je morala podvreči operaciji. Nahaja se v bolnišnici Belmont na severni strani mesta.

Nov grob na zapadu

Denver, Colo.—Tukaj je umrl Joseph Zajec, dolgoletni član društva 218 SNPJ, doma iz Dolanskega pri Ljubljani. Pred več leti sta mu umrli žena in hčerka. Tukaj zapuška nečakinja Rose Levnik in nečaka Franka Miheliča.

Nov grob v Minnesoti

Chisholm, Minn.—Po dveletni bolezni je za rakom na pljučih umrl Anton Hanegman, doma iz Vapje vasi pri Semicu, Dolenjsko. Tukaj je živel 27 let, prej pa v okolici Clintona, Iowa. Zapuška žena, štiri sinove in vnuka, v Aurora, sestro Kati Cosen, v East Molinu, Ill., brata Johna, v starem kraju pa dve sestri.

Išče rojaka

Lyons, Ill.—Vinjo Gomezel (ulica Heroja Bračiča, Maribor, Slovenija) bi rad izvedel za Jožeta Kureta, ki je nekdanji živel na 995 Adison rd., Cleveland, O. Ako je komu kaj znano o njem, je prosen, da sporoči na naslov: Frank Vidmar, 2903 Joliet ave., Lyons, Ill.

Is Milwaukeeja

Milwaukee.—Na poti domov so zemeljski ostanki Hermana Jerkicha ml., ki je padel na otoku Luzonu, Filipini, 7. junija 1945 v starosti 20 let. Tukaj zapuška starša in brata Antona. Pogreb se bo vršil v soboto, 28. avg., ob 10. dop. iz Ermencovega pogrebnega zavoda pod vodstvom društva Badgers 584 SNPJ, katerega je bil član.—Zemeljski ostanki Franka Udovicha, ki je izgubil življenje na Filipinskih otokih 27. marca 1945, so bili pripeljeni domov 11. avg. Pokojni je bil sin družine Frank Udovich. Poleg staršev zapuška dva brata. Bil je član društva Lilije 764 SNPJ.—Dne 11. avg. je podlegel smrtni nesreči v tovarni William Spolarich, star 62 let, doma v bližini slovensko-hrvaške meje, član društva Sloge 16 SNPJ in HBZ. Zapuška žena, sina in dve hčeri.—Dne 10. avg. je umrla radi srčne kapi Mary Remitz, članica JPZS, stara 48 let, rojena na Štajerskem in prišla v

Bernadotte priznal polom prizadevanj

Zidovska država se izrekla za obnovo pogajanj

Stockholm, Švedska, 23. avg.—Graf Folke Bernadotte, posredovalec Združenih narodov v konfliktu med židi in Arabci v Palestini, je priznal, da so njegova prizadevanja izjalovila. Dejal je, da bi bili nadaljnji poskusi zaman, ker ni izglela za dosego sporazuma med židi in Arabci.

Graf je dejal, da bo morala generalna skupščina Združenih narodov na svojem zasedanju prihodnji mesec v Parizu razpravljati o konfliktu in najti rešitev.

Bernadotte je v Stockholmu, kjer se bo udeležil konference mednarodnega Rdečega križa, čigar načelnik je. Dejal je, da bo ponovno odpotoval na Srednji vzhod v svrhu razgovorov z voditelji židov in Arabcev. Potem bo sestavil poročilo o situaciji v Palestini in ga predložil generalni skupščini Združenih narodov.

Tel Aviv, Izrael, 23. avg.—Izraelska vlada se je izrekla za obnovo pogajanj z Arabci. Pripravljena je za razgovore z reprezentanti vseh arabskih dežel.

Proti obnovi pogajanj so se izrekli voditelji Arabske lige in egiptska vlada. Izjavili so, da ne bodo nikdar priznali vlade židovske države v Palestini, ker nima mednarodnega statusa.

Ameriko kot mladenka. Zapuška moža Johna, hčerko, štiri sinove, mater Frances Repenšek v Sheboyganu in več drugih sorodnikov.—Po daljši bolezni je 31. jul umrla Anna Geiser, stara 61 let, rojena v bližini Maribora, članica KSKJ in SZZ.—Dolgi bolezni je 21. jul podlegla Viktorija Šreiber, članica KSKJ. Zapuška moža, dva sinova, štiri hčere in več drugih sorodnikov.—Družina Johna Mulsich je izgubila novorojenčka Roberta. Fantek je bil vnuk mrs. Mary Musich, predsednice društva Venera 192 SNPJ.—Vae pogrebe je oskrbel Ermencov pogrebni zavod.

Razgovori med poslaniki zapadnih držav obnovljeni

Sestali se niso z ruskim zunanjim ministrom Molotovom. Dvojno denarstvo povzročilo konfuzijo v Berlinu

Moskva, 23. avg.—Poslaniki zapadnih držav so se ponovno sestali v poslopu ameriškega poslanštva v Moskvi in nadaljevali razgovore o rešitvi berlinske krize, katero je povzročila ruska blokada, in drugih nemških vprašanjih. Ameriški poslanik W. B. Smith, francoski poslanik Yves Chataigneau in Frank Roberts, posebni odposlanec britskega zunanjega ministra Ernesta Bevinja, so konferenci eno uro in 45 minut.

Poslaniki so upali, da bodo ponovno konferirali z ruskim zunanjim ministrom V. M. Molotovom, toda upanje se je izjalovilo. Zadnji razgovor so imeli z Molotovom 16. avgusta.

Širijo se govorice, da se poslanci zapadnih držav ne morejo sporazumeti glede reševanja spornih vprašanj. Eno sporno vprašanje je dvojno denarstvo v Berlinu. Možnost je, da se bodo poslanci ponovno sestali s premierjem Stalinom.

Berlin, 23. avg.—List National Zeitung, ki izhaja v ruski coni, trdi, da je v Moskvi padla odločitev, da se uporablja v Berlinu le ruska denarna enota, marka zapadnih držav pa izloči iz obtoka. Trditev je osnovana na poročilih iz Londona.

List Tagliche Rundschau je komentiral potek razgovorov v Moskvi, zeno pa je napovedal, da se bodo poslanci zapadnih držav danes ponovno sestali z Molotovom. List trdi, da je dvojno denarstvo povzročilo ekonomsko konfuzijo v Berlinu.

Nadaljnja napoved je, da bodo poslanci sugerirali premier-

Aretacije sovražnikov maršala Tita

Belgrad, 23. avg.—Več sto oseb, med temi 50 članov tajne policije, je bilo aretiranih v teku čistke sovražnikov vlade maršala Tita, pravi poročilo. Med aretiranimi so podporniki Kominforme, ki je pred nekaj tedni napadla maršala kot sovražnika mednarodnega komunizma in ga obdolžila, da se je izneveril Marks-Leninovi liniji. Čistka se je pričela 4. avgusta in se nadaljuje. Aretirani so bili med drugimi Božo Jumović, podpredsednik vlade črnogorske republike; Labud Kusovac, bivši urednik časniške agencije Tanjug, in Blazo Rajčević, črnogorski odvetnik in vodja komunistov v predvojni dobi.

WALLACE OMENIL DOSEŽENE USPEHE PROGRESIVNE STRANKE

Bridgeport, Conn., 23. avg.—Henry A. Wallace je v svojem govoru v tem mestu dejal, da je progresivna stranka dosegla že več uspehov. Eden so pogajanja med zapadnimi državami in Sovjetsko unijo glede končanja berlinske krize.

"Ali bi se oni, ki so se norčevali iz mojega pisma premierju Stalinu, izrekli za diskuzije o berlinski krizi in drugih nemških problemih, ako ne bi progresivna stranka sprožila gibanja za končanje mrzle vojne med zapadom in vzhodom?" je vprašal. "Stranka je igrala tudi veliko vlogo v pritiskanju na administracijo, naj prizna židovsko državo Izrael v Palestini. Obe stari stranki, republikanska in demokratska, sta morali podati izjavo z obsodbo rasnih diskriminacij. Progresivci so preprečili sprejetje Mundt-Nixonovega načrta, da se proglasi ko-

mu Stalinu, naj štiri velesile imenujejo veščake v svrhu nadaljevanja diskuzij. Ta bo predmet razprav, ko se bodo sestali na konferenci v Londonu ameriški poslanik Lewis Douglas, francoski poslanik Rene Massigli in reprezentant britskega zunanjega urada William Strang. Razprave naj bi ugledile pot sklicanju konference zunanjih ministrov štirih velesil.

Mnenje se prevladuje, da bo dosežen sporazum med zapadnimi državami in Sovjetsko unijo. Oglasi se se tudi pesimisti in napovedali polom razgovorov v Moskvi. Ako se bodo pogajanja razbila, je možnost, da bodo Amerika, Velika Britanija in Francija ustanovile separatno vlado v zapadni Nemčiji.

Ruska vojaška straža je aretirala Thomasa Headena, pomožnega šefa divizije za informacije ameriške vojaške vlade. Headen je bil v britskem predelu Berlina, ko je bil aretiran. V britskem predelu je bil prej aretiran Frank Erdman, policijski načelnik v sovjetski coni.

Ameriški polkovnik E. R. Kelly je dejal, da so ruski vojski ponovno invadirali ameriški predel v Berlinu.

Stavka avtnih delavcev v Angliji

Protest proti
izvajanju priganjskih metod

Birmingham, Anglija, 23. avg.—Čez 16.000 avtnih delavcev je zastavkalo proti Austin Motor Car Co. v znak protesta proti izvajanju priganjskih metod. Kompanija je nedavno dobila ameriške stroje, da poveča produkcijo.

Zaupniki avtne unije so naprej protestirali proti izvajanju priganjskih metod. Kompanija je protest ignorirala, naker je bila oklicana stavka.

Kompanija je producirala povprečno 2.000 avtomobilov in drugih motornih vozil na teden. Te pošilja na ameriška in kanadska tržišča. Unija trdi, da se je profit kompanije povečal kot posledica priganjstva, ne pa zaslužek delavcev.

Gospodinja v mnogih mestih demonstrira proti visokim cenam mesa, kar pa potrebuje kongresnik, ki služi velikim dobičkarjem mesto ljudstvu, nič ne moti.

PROSVETA

THE ENLIGHTENMENT

GLASLO IN LASTNA SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Organ of and published by Slovene National Benefit Society

Subscription rates: For the United States (except Chicago) and Canada \$2.00 per year. Chicago and Cook County \$2.50 per year. Foreign countries \$11.00 per year.

Consent to publish in this journal is held by the publisher. Manuscripts of communications and editorial articles will not be returned. Other manuscripts, such as stories, plays, poems, etc., will be returned to sender only when accompanied by self-addressed and stamped envelope.

Naslov na vso. lica (na stili s letom):

PROSVETA

2857 - 88 So. Lawndale Ave., Chicago 23, Illinois

Žrtev neameriškega odbora

Zadnji tork je smrt pobrala Harryja D. Whitea, bivšega zakladniškega podtajnika, o katerem smo zadnje tedne toliko čitali in slišali, ker ga je notorna Elizabeth Bentley obdolžila pred kongresnim neameriškim odborom, da je med vojno sodeloval v komunistični vohunski mreži in dajal sovjetskim špionom "važne informacije".

Kakšne so bile te "informacije", ni še danes nikomur znano — ne Bentleyjevi, ne neameriški odboru in očitno tudi ne južnemu departamentu ali zvezni tajni policiji. Prav tako tudi ne zvezni veleporoti v New Yorku, kjer je več kot leto dni za prtljivo vrtil iskala vohunskih informacij, da bi lahko obtožila komuniste in dozdnevne sovjetske vohune. Ker z zvezno tajno policijo vred ni mogla priti na sled takim špionskim informacijam, ki bi držale in na podlagi katerih bi bilo mogoče prijeti dozdnevne špione, je zvezna veleporota obtožila 12 vodilnih komunistov kršenja tako zvanega Smithovega zakona, ki v bistvu prepoveduje širjenje "prevratnih idej za nasilno strmoglavljenje vlade." Ameriška unija za civilne svobode pravi, da je ta zakon na vse črte protisustaven, ker totalno krati svobodo govora in tiska. Toda vrnilo se k predmetu.

Ker zvezni veleporoti v New Yorku ni uspelo, da bi prišla na sled ali odkrila kakšne konkretne dokaze o kaznivih špionaži v priključnem departamentu ali zvezni tajni policiji. Prav tako tudi ne zvezni veleporoti v New Yorku, kjer je več kot leto dni za prtljivo vrtil iskala vohunskih informacij, da bi lahko obtožila komuniste in dozdnevne sovjetske vohune. Ker z zvezno tajno policijo vred ni mogla priti na sled takim špionskim informacijam, ki bi držale in na podlagi katerih bi bilo mogoče prijeti dozdnevne špione, je zvezna veleporota obtožila 12 vodilnih komunistov kršenja tako zvanega Smithovega zakona, ki v bistvu prepoveduje širjenje "prevratnih idej za nasilno strmoglavljenje vlade." Ameriška unija za civilne svobode pravi, da je ta zakon na vse črte protisustaven, ker totalno krati svobodo govora in tiska. Toda vrnilo se k predmetu.

White je zdaj mrtev. Umrl je radi srčne hibe, za katero je bolehal nad leto dni. Kakor poroča Federated Press, sta njegova žena in njegov zdravnik izjavila, da je Whiteova smrt direktna posledica te afere. Šla sta še dalje in dejala, da ima to smrt na vesti Thomasov neameriški odbor.

V zvezi s to zadevo je značilno tole: Ko je bil White ošmiran kot sovjetski špijon, je o tem takoj izvedela vsa dežela. "Bivši zakladniški tajnik H. D. White obdolžen sovjetske špionaže", so se glasili veliki naslovi v meščanskem časopisu. S to senzacijsko novico so se mastili tudi radijski komentatorji. Časopisje ga je skoraj dnevno omenjalo. Z velikimi naslovi je tudi naznanilo njegov nastop pred neameriškim odborom in metalo nanj senco komunističnega in špionaškega strašila.

Popolnoma drugače pa se je meščanski tisk obnašal, ko je bilo treba naznaniti njegovo smrt. Ako sodimo po čikaških tednevnikih, je bila njegova nenadna smrt v kapitalističnem tisku bodisi totalno ignorirana ali pa naznanjena z majhno novico med oglasi. Mi v Chicago Daily News in Sun-Timesu te novice nismo nikjer opazili, ne v torku, ne v sredo. Kot smo informirani, je Tribuna prinesla le kratko vest. Z možno izjemo newyorških tednevnikov, je meščanski tisk s to novico najbrže tako napravljal širok dežele. Nam je ta vest prišla pred očmi šele zadnji četrtek v poročilu Federated Pressa. V meščanskem tisku bi jo bili gotovo čitali, ako bi bil White skočil v smrt iz kakšnega nebotičnika. Ta incident "svobodnega tiska" si lahko tolmačite na dva načina: da je kapitalistični tisk to novico namenoma ignoriral in vrgetl v koš, ker je hotel protektirati Thomasov neameriški odbor, ali pa se mu ni zdel dovolj senzacijska. Resnica je najbrže prva, kajti žoliti tisk zna napraviti veliko senzacijsko tudi iz mušice.

White je umrl na svoji farmi v New Hampshireu, kamor se je nekaj dni pred smrtjo vrnil iz Washingtona, kjer je prejšnji teden na lastno zahtevo nastopil pred Thomasovim odsekom, da si opere čisto. Dejal je, da ni bil nikdar komunist, še manj pa špijon; s komizmom se sploh ni nikdar ukvarjal, marveč se je "posvetil delu, za katerega je bil najet". Chambersa ali Bentleyjeve sploh ni nikdar poznal. Kot zakladniški podtajnik se tudi ni zanimal, kakšnega političnega mišljenja je bil kdo izmed njegovih pomočnikov, marveč je to stvar prepustil tajni policiji zakladniškega departamenta in se ravnal po njenih priporočilih.

Richard Sasuly od EP poroča, da White ni bil nikak politikaš, marveč znan kot eden izmed treh ali štirih najbolj briljantnih ekonomskih in finančnih veščakov v Washingtonu. To svojo briljantnost je pokazal tudi na tej inkviziciji pred neameriškim odborom. Zagovarjal se je tako efektivno, da ga Thomas ni hotel sodelati z glavno odborno "prico" — bolje: "orodjem" — v osebi mias Bentleyjeve, ki je bila v dvoran "na razpolago". Ko je po enournem govoru White zaprosil za kratek odmor, ker se radi srčne napake ni dobro počutil, mu Thomas ni hotel verjeti, češ da bolezen simulira. Zdal se je lahko prepiral, da ta njegova žrtev ni simulirala.

White je bil ob smrti star 56 let. V Rooseveltovo administracijo je stopil kot ekonom leta 1934 in se povzpel na mesto zakladniškega podtajnika. Bil je eden glavnih arhitektov mednarodne valutne in investicijske banke, ki je bila ustanovljena po vojni na podlagi znanih Bretton Woods-dogovorov. V teku svoje vladne službe si je ustvaril sloves kot eden največjih mednarodnih finančnih strokovnjakov. Kot zakladniški podtajnik je tudi izdelal načrte za uničenje nemških kartelov in gospodarsko iztreb-

O katoliških stebrih v metropoli

Cleveland, O. — Sedaj, ko je prišel v to deželo prezvišeni škof ljubljanski, poglavar slovenskega naroda v verskih zadevah in do neke mere tudi v ekonomskih in političnih zadevah, je nastalo v klerikalnem taboru veliko veselje. Že poprej je sem prišlo več njegovih strokovnjakov kot je bivši tajnik Združne zveze Gabrovšek in drugi. Sedaj vedrijo največ v Clevelandu, kjer je največ Slovencev in najbrže tudi največ — bedakov!

Ker so bili prezvišeni gospod škof pasje vdani italijanskemu papežu in krivični svojemu narodu v stari domovini, in ker so slovenski klerofašisti v tej deželi tako nestrpno delali in težko pričakovali prezvišenega Hitlerjevega, Mussolinijevega in papeževskega kolaboratorja, da jih mazili, naj se sedaj prezvišeni malo potrudijo in preišče grehe, ki so jih delali njegovi oboževalci med našim narodom v tej deželi. Ampak ne kaže, da bi jih oboje. Buje je prezvišeni zelo zadovoljen in hvali njih delo, čeprav je bilo in je še v marsičem umazano.

Prezvišeni bo našel v zapiskih tole, če si bo vzel nekoliko časa in jih pregledal:

Slovensko North American-bank so organizirali katoliški stebri. Banka je tako vzorno poslovala, da je naš reven narod izgubil okrog dva milijona dolarjev. Direktorji so imeli plačo \$10 od seje, po sejah, ako ne na sejah, pa so igrali karte, pili in jedli. Predsednik banke dr. Seliskar je vodil banko po svoje in jo zafural.

Jaka Debevec, urednik A. D. in močan katoliški stebec, vsaj na videz, je bil tudi v izvrševalnem odboru, zaeno pa minister propagande, s katero je pital in blufal v svojem trompihlu naš narod, kako mora hraniti denar in ga vlagati v "najbolj varno" banko, drugače se lahko zgodi, da ga miši pojedo ali pa odnesejo lopovi. Ampak se je zgodilo, da je šel denar po vodi tudi v "najboljši" in "najbolj varni" banki. Za to svojo dvoobrazno vlogo je bil Jaka še posebej nagraden. Res, lep varuh slovenskega naroda!

Dr. Seliskar je imel dobre lastnosti in lepo navado. V banki je hodil gori in doli, z rokami v žepih in človeka ni nikdar pogledal v oči. Samo tuhtal je, kako bi naredil čim več denarja. Investiral je na levo in desno denar slovenskega naroda, toda investicije so prinesle hud glavobol za revne vlagatelje.

Na hiše pa ni rad posejeval in veliko prosilcev je odpravil z raznimi izgovori. Zakaj je to delal? Zato, ker pri takih posejilih ni bilo tako dobrega zasluga. Tedaj, ko so ustanovljali banko, so pa rekli, da bo slovenski narod zato potreboval, da bo pomagala našim ljudem do lastnih domov in trgovcev do boljšega uspeha.

Rezultate tega "modrega" bančirja pa sedaj čutimo. Po 30 letih, skozi katere je v skrivnosti vodil banko, ne ve živa duša natančno, kako jo je vodil.

Potem si je izposloval pozicijo likvidatorja, toda v svoj krog je vključil vsa "Seliskarjeva družba". Nastavil je tudi svoja sinova, da sta upravljala posetita, katerega je banka vzela dolžnikom. Dalje je kupoval vlagateljske knjižice od starih ljudi za smešno majhen denar, in sicer na način, da jim je odplačeval toliko in toliko vsak teden. Če pa je bila knjižica za več tisoč dolarjev, je plačeval okrog \$5 na teden.

V banki so imeli napise, da je zavarovana pred rokomahvarji, toda Seliskar jih očitno ni ni-

ljenje nacizma. Pod Trumanovo administracijo so bili ti načrti vrženi skozi okno in izdelani novi, po katerih se bo ohranila nacistična kartelska struktura in moč in se povežala z Wall Streetom.

White se zdaj ne bo mogel več ukvarjati s težkimi mednarodnimi ekonomskimi in finančnimi problemi. Tudi neameriški odbor ga ne bo mogel več šmirati. Na dan njegove smrti je ta odbor naznanil, da se bo po volitvah hotel kolektivizirati, univerz, "levičarskih" revij in morda tudi nekaterih tednikov, da jih očisti "subversivnih" profesorjev in urednikov.

Glasovi iz naših naselbin

Kuhinjska omara družine Poytner v Louisville, Ky., je prazna. Radi visokih cen živeža in obleke, se bo ispraznila omara za jestvine še v marsikateri drugi družini. Na eni strani ogromni profiti, razkošje in gostije, na drugi pa revščina in stradanje.

kdar pogledal, ker je vedno gledal v tla. Ne vem kolikokrat je šel v cerkev kot dober katoličan, vsekakor pa ni v praksi izvajal deset božjih zapovedi.

Ob času njegove smrti je Jaka zapišal, da je umrl kot reven mož. Kaj pa vse tiste hiše, ki jih je kupila sestra Seliskarjeve žene? Ob prepisu so bile last Seliskarjeve hčere.

Prezvišeni škof naj tudi malo pobrska okrog rovtarskega fajmoštra, kateri je bil v likvidacijskem odboru in pomagal Seliskarju do izgube četrta milijona dolarjev ljudskega denarja. Ko pa je sodnija gospoda prišla za ušesa in ga obsodila na denarno kazen, ni imel ta revež drugega kot avtomobil in ključ od nebes. Gospodu so avtomobil zarubili in je moral plačati okrog \$1.000, ključ za nebesa pa je obdržal, katerega dobro rabi med newburškimi ovci. Tedaj, ko je prezvišeni škof prišel na prsa rovtarskemu župniku rdeči trak in mu dal šaržo kanonika, ga vsekakor ni dovolj dobro poučil.

Prezvišeni naj tudi malo pobrska v leto 1922, ko sta Jaka in Lojze pomagala zbirati stavkolomce pri New York Central-železnici, kjer je bilo zaposlenih največ slovenskih trpinov. Ne sumo, da sta jima odrekala večji kos kruha, pč pa sta se postavila na stran stavkolomcev.

Jaka zelo pogostoma piše o "železnem zastoru". Pri North American-banki so tudi imeli močan železni zastor. Za njim pa se je vedno skrivala neki majhni France in v ozadju dajal smernice. Že v tisti dobi je napovedal boj in pogin slovenskemu naprednemu življu. Rekel je, da bodo oni šli za nami kot za

podganami, potem pa bo ostala le North American-banka, A. D. in SDZ. Toda fant se je zelo uračunal, ker ni polagal važnosti na SNPJ, ki krepko stoji na braniku vsega, kar je naprednega med nami. Da, pri nas je največja čednost poštenost, pri vas pa zavajanje in samopasnost ter malikovanje zlatega teleta.

Torej, prezvišeni škof ljubljanski, med vašimi oboževalci je veliko grešnikov. Če bi imeli priliko, bi vas najbrže posnemali tudi v zadnji vojni, toda te prilike niso dobili in upanje je, da je ne bodo dobili.

John Filipič.

Smrt članice

Trinidad, Colo. — V Trinidadu še letos nismo imeli gorkega vremena, pač pa vsak mesec točo, v mesecu juliju pa kar trikrat, tako da nam je vse potolčilo. 14. julija ponoči je bilo tako neurje, da smo mislili, da bo konec sveta. Toča je razbijala šipe v oknih in kvarila strehe. Samo mi smo utrpeli za \$600 škode. Vse je potokla samo kobilic ne, katerih je dosti v mestu. Ko sem živel na farmi, sem mislila, da kobilic ni v mestih, toda sedaj vidim, da jih je še več.

Poročam žalostno novico, da je 26. junija umrla Jovana Hrvatin, rojena Pavletič. Pokojnica je bila rojena 14. avgusta 1893 v vasi Roč, Istra. Pogreb se je vršil 29. junija ob veliki udeležbi sorodnikov in društvenih bratov.

Pokojnica je bila ob smrti članica društva 66 SNPJ, katero ji je poklonilo v zadnje slovo (Dajle na 3. strani.)

Henry Wallace bo govoril na VI. Ameriško-slovenskem kongresu v Chicagu

Iz glavnega urada Ameriškega slovenskega kongresa v New Yorku poročajo:

Voditelj borbe ameriškega ljudstva za mir in demokracijo se sodelovalec pokojnega predsednika Roosevelta Henry A. Wallace bo imel govor na četrtem kongresu slovenskih Američanov, ki se bo vršil v Chicagu 24. 25. in 26. septembra.

Predsedniški kandidat progresivne stranke pri volitvah prihodnjega novembra je vedno kazal globoko razumevanje in

veliko spoštovanje za konstruktivno vlogo, ki so jo odigrali ameriški Slovani in ostale narodnostne skupine pri graditvi Amerike in v sedanjih borbi za mir. On je tudi poudaril nujno potrebo, da pride do tesnega sodelovanja med ameriškim ljudstvom in ljudstvi slovenskih držav v vzhodni Evropi za doseg pravičnega in trajnega mira.

Prav Henry Wallace je v svojem pozdravu tretjemu kongresu ameriških Slovanov, ki se je pred tremi leti vršil v New Yorku, izjavil: "Predmet našega kongresa mi je zelo pri srcu. Malo je stvari, ki jih vem, ki bi bile tako bistveno potrebne kot je prijateljstvo med Slovani in Američani."

Wallacev govor na četrtem kongresu ameriških Slovanov bodo vsi ameriški Slovani v deželi pričakovali z največjim zanimanjem. Pričuje se, da bo

Časovni komentarji

MILAN MEDVESEK

Mi nismo prav nič razočarani!

Glasilo slovenskih klerofašističnih ubežnikov piše, da smo "Prosvetaši" razočarani, ker je take lepo uspel prvi dan KSKJ, ki se je vršil v Jolietu dne 1. avgusta. Prav nasprotno je resnica! Mi, ki smo frateralisti in poznamo delo naših podpornih organizacij, se ne bi prav nič spotikali ob tako važno proslavo kot jo je praznovala KSKJ, obojamo pa vodstvo te organizacije, ki je izrabilo to pomembno priložnost za pranje največjega slovenskega kolaboratorja škofa Rožmana. V koliko se je to pranje posrečilo, je pa druga stvar! Saj imajo tudi katoličani oči, da so razumeli, kaj pomenijo besede, ki jih je citiral sam "prezvišeni", namreč da je fanatičen pristaš papeža, radi tega se je obrnil proti slovenskemu ljudstvu — ga zapustil v najhujši uri!

Ne, prav nič nismo razočarani, pač pa celo veseli, ker se pralcem škofa ni posrečilo zapeljati kongresnika Blatnika, da bi govoril z istih desk kot škof Rožman. Da se to ni zgodilo, smo nekoliko pripomogli tudi mi, kar nas veseli. Prav tako nas veseli, da stari, a prefrigniti Jože Zalar, ni imel prilike predstavljati njegovim ovčicam tega naprednega kongresnika.

Prezvišeni ga je polomil

Takoj po svojem prihodu v Zedinjene države, se je "prezvišeni" ustavil v uradu glasila slovenskih ubežnikov, nakar ga je plitki Jaka intervjuval. Pa ga je vprašal: "Zakaj ste bili obsojeni na 16 let zapora v Sloveniji?" Škof pa je hotel ali nehoti povedati resnico. In urednik Jaka je hotel ali nehoti odgovor objaviti v svojem časopisu. Prezvišeni je uredniku A. D. takole odgovoril: "Odgovor, kakaj sem moral biti obsojen, je pa dala prav lepo obramba v procesu, ki je povedala resnico hote ali nehoti. Ta branitelj je takole govoril: 'Škof se je moral odločiti, ali gre s papežem in dela po njegovih navodilih ali pa se odloči za ljudstvo. Škof Rožman je bil fanatičen pristaš papeža in zato se je odločil proti ljudstvu!'"

Seveda je bilo to priznanje, katerega ni spremljalo obžalovanje, silna klofuta za one, ki so neprestano trdili, da je bilo vse škofovo početje v času okupacije v soglasju z interesi slovenskega ljudstva, kar naenkrat pa prizna, da mu je bil italijanski papež prvi in zadnji Bog, zato je le njegova poslušal in se obrnil proti slovenskemu ljudstvu. Takega priznanja ne more prezeči niti najbolj zagrižen slovenski katoličan, zato je naravno nastala zmeda med škofovimi pristaši, sledilo je najbrže posvetovanje in ugotovitev, da sta ga oba temeljito polomila: škof, ki je priznal, da se je odločil proti slovenskemu ljudstvu, in urednik A. D., ki je to priznanje obesil na veliki zvon, nakar je dobil dr. Kraljevič nalog, da škodo popravi, in drugi dan je napisal dolg članek, v katerem je povzdigoval škofovo slovensko zavednost, njegove zasluge in ljubezen do slovenskega naroda v domovini in tukaj.

Toda škodo, ki je enkrat storjena, je težko popraviti. Danes mnogi katoličani obojsajo škofa, če ne še javno, pa v srcu. Na do na kongres prišli delegati iz vsake slovenske naselbine. Ta kongres bo obenem splošna demonstracija ameriških Slovanov v deželi za mir potom sodelovanja in razumevanja med vsemi vojnimi zavezniki.

Konvencija v Chicagu bo nov izraz aktivnega sodelovanja ameriških Slovanov v političnem življenju dežele. O njih je predsednik Roosevelt rekel: "Vam, ki ste v tovarnah in na farmah pomagali graditi Zedinjene države in ste tako bogato prispevali narodni kulturi, ni treba govoriti o pomenu Amerike, niti o njenih blagoslovih."

primer članstvo ABZ se ni bilo nikdar znano kot brezversko, vsaj večina ne, toda ko je na baš minulih konvencijah te organizacije Jože Grdina iz Clevelanda skušal kritizirati izkušnega urednika Trbovca, češ da ni poročal o prihodu škofa Rožmana (dejal je Jegliča) v Ameriko, ga je delegacija nahrulila s tako silnim "buvom", da je Jožetu vzeło sapo do konca konvencije.

Besede velikega predsednika Lincoln se vedno veljajo: "You may deceive all the people part of the time, and part of the people all the time, but not all the people all the time."

Da nekateri ljudje, se dajo vedno vpletati za nos!

Med temi ljudmi je brez dvoma urednik Amerikanskega Slovence, ki je glasilo KSKJ, kateri modruje, da se je s prihodom škofa Rožmana med ameriški Sloveni začela nova doba, menda zlata doba... Med drugim piše: "Med nas je prišla oseba, visoka oseba, obenem pa v trpljenju najbolj preizkušena oseba, najodličnejši sin našega naroda, voditelj, ki mu vsi zaupamo, in ta voditelj nas bo vse stnil in vodil proti soncu..."

Vodil nas bo proti soncu — kakor je vodil proti "soncu" slovenske katoličane v stari domovini... Kakšna naivnost in klečepaljenje pred "najodličnejšim slovenskim sinom", ki je sam povedal, da mu je bil ljubši italijanski papež kot pa slovensko ljudstvo.

Odlična trojica...

Naj tudi pisec pokloni odličnosti trem našim sinovom: Prvo mesto naj ima Joško Penko, drugo Anton Šabec, tretje pa Peter Kopriva, ki se je naučil pisati v naprednih časopisih, sedaj pa posejuje svoj talent glasilu slovenskih demorancev.

Dva ujetnika

V čikaški Tribuni so uredniki konstatirali, da je predsednik Truman ujetnik socialistov, Henry Wallace pa komunistov. In ti "modri" uredniki so kraljevske plačani.

"Misteriozni" ogenj

Zadnjo zimo je bilo več aeroplanskih nesreč, pa so pričele "učene" glave ugibati, če morda niso krivi nesreč grdi ruski boljševiki.

Nekemu farmarju v okolici mesteca Macomba, Ill., so pred kratkim pogorela na misteriozen način gospodarska poslopja in hiša. Farmer pravi, da so se pred njegovimi očmi na stenah pojavili nekakšni mehurji, nakar je nenadoma izbruhnil misteriozni ogenj. Sedaj pa je nastalo vprašanje, kaj pa če oddaljeni sovražniki (seveda Rusi) eksperimentirajo z radioaktivnostjo in so si izbrali tega farmarja za tarčo.

Poročilo pravi dalje, da namerava skupina znanstvenikom posetiti to farmo, da ugotovi vzrok tega misterioznega ognja. Na lice mesta se naj bi podali še člani kongresnega odseka za raziskavanje protiameriških dejavnosti in gotovo bi odkrili dokaze, da imajo svoje prste vmes komunisti...

Sadovi progresivne stranke

Zadnjo soboto je Henry Wallace uradno pričel s svojo kampanjo za predsednika. Govoril je v Bridgeportu, Conn., ter med drugim dejal, da je progresivna stranka tukaj in bo ostala tudi po volitvah na ameriški politični pozornosti. Dalje je dejal, da ta stranka že žanje sadove: njena politična moč je povzročila priznanje države Izraela, preprečila sprejetje Mundt-Nixonovega predloga, pomagala omarjati politične mašine v Chicagu, Philadelphiji in New Yorku, kakor tudi vplivala, da se danes vršijo v Moskvi pogajanja med zapadnimi državami in Sovjetsko Rusijo.

Da, lahko smo srečni, da imamo progresivno stranko. Danes je ta stranka edina barikada, ki združuje fašiste in militariste.

PROGRAM PROGRESIVNE STRANKE

Ustanovna konvencija nove progresivne stranke je v Philadelphiji dne 25. julija sprejela naslednji program:

(Nadaljevanje in konec.)

Delavstvo

Progresivna stranka pripozna, da je že od začetka njegove zgodovine organizirano delavsko gibanje prevzelo vodstvo v borbi za demokratične in človeške cilje. Organizirano delavstvo je še vedno glavni zmet ameriškega demokratičnega napora, torej so upravičene potrebe delavstva še posebno pri srcu progresivne stranke.

Mi verujemo v to, da ima vsak Američan, ki mora delati za svoje življenje, neodtujljivo pravico do zadostnega dohodka, ki naj bi nudil njemu in njegovi družini visoko stopnjo življenja. Ako delavska pravica de organiziranja, kolektivnega pogajanja in stavljanja ni zavarovana, ni mogoče uresničiti povdiga življenjskega standarda.

Mi zahtevamo takojšnje razveljavljanje Taft-Hartleyjevega zakona in vzpostavitev načel Wagnerjevega ter Norris-La Guardiajevega akta. Sledeči keraki so potrebni za povrnitev enakopravnosti delavstva v kolektivnem pogajanju in da se o nemogoče industriji, da bi se posluževala vlade za diktatorstvo nad delavstvom potem sodnijske prepovedi (injunkcije).

Mi bomo zahtevali, da dobijo uslužbenci pri podržavljenih industrijah pravico, da se organizirajo, kolektivno pogajajo in stavkajo. Pozivamo, da se ustanovi odbor za kolektivno pogajanje vseh uslužbenecov.

Podpiramo upravičene zahteve, vključno zvezne uslužbenecov, vključno zvezne uslužbenec, po zvišanju mezd in plač in po izboljšanju delavskih razmer. Zahtevamo uzakonitev minimalne mezde po \$1 na uro, razširjenost postavbe o poštenih delavskih standardih, da zajame vse delavce, izvajanje postavbe o enakih plačah za enako delo brez razlike na starost ali spol ter odstranitev razlikovanja v krajevnih mezdah.

Mi nasprotujemo, da bi vlada razbijala z zaseganjem industrij pod pretezo "zveznega obratovanja", medtem ko se stekajo profiti kar naprej v žepu privatnih gospodarjev.

Priporočamo, da se uzakonijo in dosledno izvajajo zvezne in državne postavbe, da se upeljejo primerne varnostne in zdravstvene odredbe za promogarje in rudarje, pristaniške delavce, železničarje, mornarje ter druge delavce v nevarnih industrijah.

Pozivamo, da se amandira postava glede železniških delavcev ter njihove pokojnine ter da res nudi pravo kolektivno pogajanje, zavaruje njihovo pravico do stavkanja in jim dovoljuje pokojnino po tridesetletnem službovanju. Zahtevamo, da se sprejme zvezna postava za izboljšanje delovnih pogojev za železničarje, da se znižajo ure ter zagotovijo razdalja in uposlevanje polnega osebja.

Dejansko podpiramo korake, da se vzdrži in izboljša življenjski standard 12 milijonov neorganiziranih uradnih delavcev in poklicnih uslužbenecov, ki so zaradi inflacije posebno prizadeti.

Zahtevamo, da se nemudoma ukinejo arbitrarni zaščitni odredi, ki jih je izdal departament za narodno obrambo in s katerimi so zapisani na črni listi uslužbenci v privatni industriji, ki dela za vlado.

Poljedelstvo

Progresivna stranka pripozna, da je blaginja farmerjev ozko povezana z življenjskim standardom potrošnikov. Zaradi tega odklanjamo "jez manj politiko" starih strank in proglašamo naš namere za razvijanje v okviru planirane gospodarske obilnosti dalekosežnega programa polne poljedelske proizvodnje, povezane s potrebnimi zaščitami za zavarovanje farmerjev in konservacijo naravnega bogastva.

Mi zagovarjamo, da je družinski tip farm osnovna enota ameriškega poljedelstva. Farmers' Home administracija se mora razširiti, da nudi poceni zadosten kredit v pomoč najemnikom, desetinarjem ter vrtnilcem se veteranom, da lahko postane-

jo lastniki svojih farm. Delnim farmerjem se mora pomagati, da postanejo sposobni producenti. Kjer poljedelstvo sam ne more prinašati zadostnega družinskega dohodka, se mora farmerjem preskrbeti postransko delo pri potrebnih napravah za konservacijo in pri javnih izgradnjah.

Predlagamo kot večji cilj zveznega farmskega programa, da se vsem farmerskim družinam omogoči dohodek ne manj ko \$3.000 letno. Odklanjamo program velebiznisa, na podlagi katerega bi se skoraj dve tretjini ameriških farmerjev moralo odstraniti.

Predlagamo, da se upelje 5-letni program za vzdrževanje cen vseh glavnih pridelkov do 90% enakosti, ta enakost pa se naj računa po sodobni formuli. Mlečni produkti in gotovi posebnosti izdelki se naj bi pa vzdrževali po višji meri nego 90%.

Mi zagovarjamo princip, da se plača odškodnina in nakaze podpora, kadar je treba vzdržati visoko stopnjo potrošnje, ne da bi se spravljali v nevarnost farmerski dohodki. Predlagamo tudi, da se nudi pomoč potrošnikom z nizkimi dohodki s takimi programi kakor je načrt za živila na nakaznice ter program za gorke hrano v šolah.

Zahtevamo, da se vse lastne setve in saditve zavarujejo proti nevarnosti, nad katero posamezen farmer nima moči.

Mi podpiramo načelo, da dobivajo farmerji direktno plačilo za izboljšanje orne zemlje, za polkusa, urejevanje pridelkov ter iztrebljevanje škodljivcev.

Zagovarjamo mednarodni sporazum glede življenjskih potrebščin in svetovni odbor za živež pod okriljem OZN, da bo tako mogoče vzdrževati stabilnost na svetovnem trgu ter prevažanje prevešča pridelkov v kraje, kjer jih primanjkuje.

Mi pozivamo, da se položijo dalekosežne smernice glede ljudske zemlje, z namenom, da se ne daje pobuda za povdiga korporacijskih farm in lastništva odsotnih. Take smernice so potrebne zlasti na jugu, da se pospešuje razvoj pridelnega bogastva ter preskrbi zemlja za one, ki je nimajo. Prednost za nakupovanje zemlje, ki jo nudijo razne vladne oblasti v rečnih bazenih, mora pripadati najprej najemnikom, desetinarjem ter malim farmerjem.

Mi smatramo za velevažno, da se program konservacije, proizvodnje, trgovanja in podpiranja cen upravlja po demokratično izvoljenih farmerskih odbornikih, kakor se je vršilo pod aktom AAA.

Mi zagovarjamo načelo stopnjevanja zemljiškega davka ter 160-akrsko omejitev pri izvajanju javne irigacije.

Progresivna stranka podpira farmerske-potrošniške združbe ter jih smatra za rešitev važnega problema glede kontroliranja trga in zalog od strani monopolov. Nasprotujemo kampa-nji za obdavljenje združb, ki jo je pričel velebiznis.

Mi smo za splošno elektrifikacijo vseh farm. Elektrovodne in hidrocentrale ugodnosti po-deželjske električne oblasti se naj brzo povečajo. Povzamejo se naj čim prej koraki, da se pričnemo graditi projekti v rečnih bazenih za hidrocentrale in irigacijo.

Samostojna trgovina

Progresivna stranka veruje, da zamore samostojen trgovec preživeti le v gospodarstvu, ki je prosto dominacije monopolov in kjer delavci in farmerji zaslužijo toliko, da lahko kupijo potrebno blago.

Mi nameravamo bodriti in čuvati neodvisno trgovstvo na ta način, da bomo preskrbeli zadosten delovni kapital ter razvoj posojil po nizki obrestni meri, nudili znižanje davkov, mali in neodvisni trgovini pa dali delež vladnih kontraktov. Potom razširjenega vladnega programa za znanstveno raziskovanje in milim nuditi neodvisnemu biznisu potrebne izkušnje za sposobno obratovanje.

Stanovanja

Nova stranka izjavlja, da privatno podjetništvo—pod kontrolo monopola—ni uspelo, da bi dalo ameriški ljudstvu primerna stanovanja in streho. Odgovornost demokratične vlade je, da zagotovi vsaki družini pravico do poštenega doma po ceni, ki jo lahko zmore.

Nujno zahtevamo stanovanjski program, na podlagi katerega se bo zgradilo v prihodnjih dveh letih štiri milijone nedrugi bivališča za brezdomce in one družine, ki morajo živeti stisnjeno, a prvenstvo gre vojnim veteranom.

Obljublamo tudi, da se bomo lotili kroničnega pomanjkanja stanovanj ter obstoječih beznic z obširnimi programom za izgradnjo 25 milijonov novih hiš v prihodnjih desetih letih. Ta program bo tudi vseboval javno podporo za stanovanja družin z nizkimi dohodki.

Zavedamo pa se, da bo za doseg teh ciljev treba ovirati osnovno nepotrebno izgradnjo, porazdeliti pomanjkljivo gradivo ter znižati cene od parcel, denarja in gradbenega materiala.

Zaščita in zdravje

Progresivna stranka zahteva razširjenje socialne zaštite na vsakega moškega, ženskega in otroka v Zedinjenih državah.

Priznanje dajemo Townsendskemu načrtu, ker je javnost opozoril na tragično stanje starejših državljanov. Ostro obsojamo dvostransko zaroto v kongresu tekmo zadnjih deset let, ker je preprečila, da bi se celo razpravljal v kongresni zbornici bodisi o Townsendskem ali katerem drugem nacionalnem načrtu glede starostne pokojnine.

Mi obljublamo, da bomo uzakonili zvezno postavbo za program odškodnine in bolniške podpore ter za zvišanje podpore za brezposelnost.

Obljublamo aktivno podporo za splošno starostno pokojnino po \$100 na mesec vsem osebam v starosti 60 let—na podlagi upravičenosti do take podpore in ne na podlagi beraške potrebe.

Mi predlagamo uzakonitev podpore za matere-delavke 13 tednov pred in po porodu ter da se nakaze denarna podpore družinam za otroke pod 18. letom.

Mi pozivamo, da se zviša federalna pomoč odvisnim otrokom na podlagi enakopravnosti ter nudi pomoč tudi slepcem. Zahtevamo, da se ustanovi zvezni sklad za splošno pomoč.

Mi podpiramo načelo, da ima vsak Američan pravico do dobrega zdravja potom nacionalnega sistema za zdravstveno varovanje, ki daje prosto izbiro obema—bolniku in zdravniku—in nudi primerno zdravniško in zobozdravniško oskrb za vse.

Strinjamo se, da se plačuje iz zvezne blaginje podpora za vzdrževanje primerne programa za ljudsko zdravje in zdravlila ter za zobozdravniško oskrb.

Predvidevamo, da bo v bodočnosti treba prenesti vse stroške za zaščito in zdravstveni program na vlado kot del osnovne javne postrežbe.

Obljublamo tudi, da bomo delež našega splošnega programa za načrtno gospodarstvo gradbeni industrija dobila priznavanje in razumevanje od strani vlade, da se bo kapaciteta proizvodnje sedaj primanjkljivih potrebščin povečala in celolletno uposlenje bo zagotovljeno delavcem v gradbenih obrtih.

Vlada — zvezna, državna in krajevna—nosi odgovornost, da so naselbine dobro planirane in domovi postavljeni v priročni bližini uposlenja, oskrbljeni z zadostnimi priložnostmi za zdravje, vzgojo, razvedrilo in kulturo.

Mi obljublamo, da bomo odstranili diskriminacijo in segregacijo v zadevi stanovanj.

Kako si je človek prilastil zaklade podzemlja

Umetnost črpanja podzemeljskih zakladov je nemara starejša od poljedelstva. Pripomogla je človeštvu do tega, da se je ločil najprimitivnejšega načina življenja in dosegel na tehničnem področju uspeha, ki se danes z njimi ponša.

Posegala je tako odločilno v njegov napredek, da je po njej poimenoval posamezne dobe: kamena, bronasta in železna doba, ki so mu nudile surovine za orodje in orodje, s katerimi si je pogloma osvajal zemeljsko površino.

Da pa si je mogel človek vse te zaklade prisvojiti in da si jih lahko prisvaja še danes, se je moral boriti z neznanimi in neslutnimi sovražniki, ki jih je v prvih začetkih svojega dela pod zemljo prištevati k nadnaravnim. Kasneje pa jih je spoznal in se jim znal uspešno postaviti v bran. So to: zemlja, zrak, voda in ogenj. Torej prvine starega sveta.

Zemlja je vedno sovražna; zrahlanja in razpokana grozi z usadi in hoče streti varnostne opornike, s katerimi so podprti rovi; trda in odporna krha jeklene osti, s katerimi rije človek po njej. Toda človek jo je premagal. Podprl jo je z mogočnimi železnimi podboji, druge z elastičnimi lesenimi vezmi in zopet drugod z železobetonskimi oboki. Nevarne razpoke zalije s cementom, medtem ko vgradi v sumljive jaskhe rebraste konstrukcije, kar vse mu omogoča nadaljnje vrtanje. Čim pa nazleti na trdo kamnito zemljo, vzame človek v roko kompresor, seka in grize, vrta z jeklenimi svodri globoke luknje, vtika vanje dinamit in trga zemlji drobce.

Pod zemljo je zrak vedno premalo. In še ta je nagosto pomešan s prahom ali nasičen z vlago in nevarnimi eksplozivnimi plini. Ti se lahko vnamejo in povzročijo katastrofo. Drugič se vnamejo nezaprte premovalne praški raztreseni v zraku ali pa se ti praški vsedajo na človekova pljuča in jih sušijo. Človek je premagal zrak: mogočni ventilatorji dovajajo v notranjost rudnikov čist, svež zrak in odganjajo izrabljenega ter tako onemogočajo njegovo škodljivo delo. In prah? Prah odnašajo vodni hlapi, razpršeni po rovih s posebno pripravo.

In tako je z vodo, ki zavira napredovanje jaskov in rofov. Človek jo je izpeljal v posebne odvodne cevi ali pa jo črpa z velikanskimi črpalkami. Drugod

strani vlade, da se bo kapaciteta proizvodnje sedaj primanjkljivih potrebščin povečala in celolletno uposlenje bo zagotovljeno delavcem v gradbenih obrtih.

Vlada — zvezna, državna in krajevna—nosi odgovornost, da so naselbine dobro planirane in domovi postavljeni v priročni bližini uposlenja, oskrbljeni z zadostnimi priložnostmi za zdravje, vzgojo, razvedrilo in kulturo.

Mi obljublamo, da bomo odstranili diskriminacijo in segregacijo v zadevi stanovanj.

Priredil in razmnožil SANS.

zopet ji je zaprl pot z betonsko pregrado.

In tako je končno z ognjem: naravnost umetelne naprave preprečujejo nastanek požara, ga izolirajo, čim nastane, in mu jemljejo zrak, ki ga hrani. Varnostne svetilke in nalaše za rudnike izdelani električni materiali omogočajo razsvetljavo tudi v rovih, kjer obstaja največja nevarnost požara. Posebni eksplozivni omogočajo miniranje v prostorih, kjer je zrak nasičen z vnetljivimi plini, ne da bi prišlo do katastrofe.

Tako si človek prilastila zemeljsko notranjost. Cela mesteca je že zgradil pod zemljo, mesteca, ki služijo železniškim napravam, ventilacij, črpalkam, električnim centralam, mesteca s polnimi skladišči gradbenega materiala, orodja gasilnih priprav, živil in obleke. Toda ta mesteca nimajo obstanka. Čim poide ruđa, ki jo človek koplje in vozi na površje zemlje, prenese mesteca dalje, včasih še globlje in delo se začne znova.

Brez prestanka poganja para ogromne dvigalne stroje, ki na jeklenih vrhah vlečejo iz globine po deset in več vagončkov polnih surove rude, medtem ko istočasno spuša prazne v notranjost. Dnevno požirajo jaski velikanske količine lesa in drugega gradbenega materiala in prav tako se dnevno vlačijo na površje po enem ali več jaskih vseh, kar je pod zemljo postalo neuporabno: strti leseni tramovi, zvite tračnice, polomljeni stroji, poškodovana dvigala itd.

In tu na površju, je zrastle novo mesto: s karakterističnimi stolpi za dvigala, s popravljalnicami in mehaničnimi delavnicami, s hidro in termo-električnimi centralami, z ogromnimi lopatami, ki služijo upravi in uradništvu, s poštnimi in brzojavnim uradom in ponajvečkrat s celim rudarskim revirjem.

Najtežje delo je s tem premagano. Iztrgan je zemlji zaklad, ki ga je obdala s tolikimi nevarnostmi, ne da bi ga mogla obvarovati pred človekom.

—(Prim. dnevnik)

Glasovi iz nasebin

(Nadaljevanje z 2. strani)

venec krasnih cvetic. Družina pokojnice se najlepše zahvaljuje članstvu društva 66 SNPJ za udeležbo in venec, prav tako br. Mattu Kalčiču za poslovlilni govor ob odprtem grobu na pokopališču. Hvala tudi vsem ostalim, ki so darovali cvetice in tolažili družino ob uri žalosti.

Pokojnica je zapustila soproga Jurija Hrvatina, dve pastorki, štiri hčere in dva sina ter štiri vnuke. Ni se čuditi, da je br. Hrvatini bolan, kajti smrtna kosa mu je že vzela dve ženi in pet otrok.

Naj pokojnica mirno počiva. Družini Hrvatini pa globoko sožalje!

Polona Marinac.

SLOVENSKA PROSVETA V TRSTU IN NA PRIMORSKEM

V primorskem ljudstvu je bila želja po kulturnem izživiljanju globoko ukoreninjena. Kulturne tradicije, ki so spremljale naš narod od njegove naselitve v šestem stoletju skozi vso dobo razvoja, so začele dobivati po zlomu Metternichovega absolutizma naši miselnosti ustrezajoče oblike.

Od leta 1848 dalje so se širom primorske zemlje ustanovljala prosvetna društva in čitalnice, ki so gojile narodno zavest z različnimi prireditvami in pripomogla h kulturni delavnosti ljudskih množic na Primorskem. Prvo slovensko prosvetno društvo na Slovenskem se je v dobi narodnega preporoda ustanovilo leta 1884 v Trstu, takoj za njim pa v Gorici "Slavjanski bratvo in podporno društvo".

"Slavjansko društvo" v Trstu, ki je imelo svoj sedež v Tergesteu 2 11, na trgu Verdi, nasproti gledališča, je imelo poleg kulturne tudi političen program: Popolno enakopravnost slovenskega naroda v Avstriji, pravico do slovenske šole ter uveljavitev slovenskega jezika v uradih. Društvo je bilo zelo delavno. Dvakrat tedensko so imeli predavanja; pisatelj Demetrij Vladislavjevič je v njem predaval "istrski" jezik. Društvo je uprizarilo več uspešnih gledaliških predstav. Nekaj časa je bil predsednik društva pesnik Jovan Vesel Kosovski, ki pa je moral oditi kmalu iz Trsta, ker so mu tedanje avstrijske oblasti ovirale delo.

V kratkem času si je pridobilo društvo velik ugled, ne samo v Trstu in Primorju, temveč tudi v ostalih slovenskih deželah. Že leta 1849 je začel izhajati mesečni "Slavjanski Rodoljub", ki je bil slovensko-hrvatski časopis. Urejeval ga je Cerner, ki je po odstopu Kosenskega prevzel tudi predsedništvo društva. Temu sledi 1850 "Jadranski Slavjan", ki je prinašal članke pedagoške, zgodovinske in jezikoslovne vsebine ter članke iz narodnega gospodarstva ter širši ideje narodnega preporoda.

Zlasti pri Sv. Ivanu se je silno razmahnilo kulturno življenje. Prirejali so številne koncerte, na katerih so nastopali domači in tuji umetniki. Tržaški Italijani, ki so se udeleževali teh prireditev, so se silno čudili kulturnemu napredku Slovencev in so začeli počasi uvidevati, da so Slovenci del močne slovenske skupine ter so jih sprilo njihove dela začeli ceniti in spoštovati.

Kulturno delovanje Slovencev se je začelo utrjevati, toda cesar Franc Jožef I. je kot zakrknjen sovražnik slovanstva zatrl že v prvem razvoju slovenski narodni pokret, ki se je širil prav iz Trsta med ostale Slovence. Za časa Bachovega absolutizma je bilo delovanje "Slavjanskega društva" zadušeno. Prav tako je bil 24. julija 1852 ukinjen "Jadranski Slavjan".

Kakor je Trst prednjačil že v dobi pred letom 1848 s številno založbo knjig, ki so se je posluževali vsi Slovenci, s prvim prosvetnim društvom na Slovenskem, prvim slovensko-hrvatskim časopisom, tako je bil zopet Trst prvi, ki se je zbudil leta 1860 k živahnemu narodnemu in kulturnemu življenju ter dajal zgled ostalim slovenskim mestom in vsem.

Že 19. januarja 1861 se je ustanovila v Trstu prva slovenska čitalnica "Narodna čitalnica v Trstu". Šele šest mesecev pozneje se je ustanovila čitalnica v Ljubljani, v Mariboru pa 4. septembra 1861. "Slovenska narodna čitalnica" je imela nad 230 članov, med katerimi je bilo nekaj Čehov, Poljakov in Srbov, ki so jih imenovali Hlre. Imela je dober pevski zbor, katerega je ustanovil Čeh Jan Lego, oče češko-slovenskega pobratimstva ter velik prijatelj slovenskega naroda. Čitalnica pa je imela tudi svojo knjižnico, tako da so imeli tržaški Slovenci na razpolago vso slovensko literaturo in se obenem seznanjali s pisatelji in pesniki tujih narodov. K velikemu uspehu tržaške čitalnice je zlasti pripomogel pisatelj Franc Cerner. Nekaj časa je bil tajnik čitalnice celo znani slovenski pisatelj Franc Levstik, ki je prišel v Trst z namenom, da bo urejeval nov literarno znanstven list. Do izdaje lista ni prišlo, zato se je tudi Franc Levstik vrnil v Ljubljano in postal sotrudnik Vilharjevega lista "Napreja".

Kmalu so se po zgledu tržaške začele ustanovljati čitalnice po vseh krajih slovenskega Primorja. Tako v Gorici, Tolminu, Vipavi in v Bistrici, kjer je bila pomembna zlasti zato, ker je pritegnila v svoj delokrog tudi Čede, ki so se s tem povežali s kulturnim življenjem slovenskega ljudstva. Tudi v Istri, kjer so bivali Slovenci, se je začelo razmeroma zgodaj ljudstvo narodno in politično prebujati. Prva čitalnica v Istri je bila ustanovljena v Jelšanah 4. januarja 1869, malo prej je bilo ustanovljeno v Kastvu "Liburnsko društvo", ki se je pozneje razvilo v delavsko čitalnico. Tudi v Dolini in Koprnici se je ustanovilo nekaj slovenskih čitalnic. To kulturno delo Istranov je pripravilo pot političnemu gibanju, ki je bilo poudarjeno zlasti na taborih v Kubežu, v Dolini, itd. Tako so začeli Istrani že kmalu zahtevati politično in narodnostno enakopravnost ter uveljavitev pravihnihtv zahtev Slovencev v Istri. Italijanski tržaški časopisi so namreč prav takrat začeli veliko gonjo proti Slovincem v Istri in so na vso moč hoteli dokazati, da je Istrita italijanska in da v Istri ni slovenskega življa.

Da je v samem Trstu in po vsej Primorski zaživela močno kulturno udejstvovanje, o tem nam pričajo številne kulturne prireditve. Zavest Slovencev pa se je dvignila zlasti še, ko so primorske oblasti 22. oktobra 1861 izdale edinstveni odlok, da se morajo s početkom tega šolskega leta razlagati v materinem jeziku vsi predmeti v ljudskih šolah ter da se morajo izdajati spričevala in katalog v jeziku otrok. Celo petje so morali poučevati v slovenskem jeziku.

Nastajala je vedno večja potreba po dobri slovenski knjigi in ljudstvo si je želelo domačih listov. Od leta 1865 je delovala v Trstu Družba sv. Mohorja in Godina "Vrdelaki" je začel izdajati "Istrskega Primorjana", katerega urednik in izdajatelj je bil Ivan Plano, učitelj iz tržaške okolice, ki ga je s koncem leta 1868 preimenoval v "Primorca". Ljudstvo je z veseljem negalo po domači slovenski besedi, zlasti ker ni bilo na Slovenskem razen "Novice", časopisa, ki bi prinašal novice iz Primorske.

Med primorskimi ljudstvom in zlasti med slovenskimi Tržačani je zrastle želja po kulturnem izživiljanju, obenem z njo pa se je vse bolj gojila misel po politični osamosvojitvi. Nemške avstrijske oblasti so sicer na eni strani na videz podpirale kulturni razmah Slovencev, na drugi strani pa so z raznimi odloki in diplomami skušale ovirati in zavreči vse, kar je bilo slovenskega. Na vodilna mesta so pošiljale razne italijanske šoviniste, kot Rinaldini, Polesini, De Pretis in podobne, ki so vse prej kot pomagale ljudstvu.

Slovenski narod se je dobro zavedal tega sovražnega toka z Dunaja, bolj in bolj se je združeval in zavestno vodil boj zoper vse, kar je bilo tujega. Ljudstvo se je zbiralo na večerastnih taborih, na Primorskem so znani tabori v Vipavi 1868, v Sempasu, Vižmarjih 1870, v Kubežu, v Dolini itd., kjer se je čestokrat zbralo nad 8000 ljudi. Na teh taborih so si Slovenci postavili svoj program: Zedinjeno Slovanstvo ter zblizanje z ostalimi jugoslovanskimi narodi.

Tako je ob koncu 19. stoletja dorasel in se dramil nov rod, ki je agilno posegel v kulturno in politično delo na Goriškem in v Trstu.—(Prim. dnevnik)

Prispevajte

v obrambni sklad!

Vsi darovi za obrambo Enakopravnosti, Prosveto in Proletar- ca naj se pošiljajo na naslov: John Pollock, 24465 Lakeland Blvd., Euclid 23, Ohio, E. Pollock je blagajnik obrambnega sklada.

Taft-Hartleyev protidelavski zakon daje pogum mnogim delodajalcem, da se danes brijejo norce s unijami, s katerimi so imeli poprej podpisane pogodbe. Na sliki vidite članice Social Service Employees-unije, katere protestirajo pred glavnim stanom naše organizacije Young Women's Christian Association (YWCA), ker se noče pogajati s unijo, s katero je imela pogodbo za pet let.

Tihožitja in pejsaži - Novele

MIŠKO KRANJEC — Z DOVOLJENJEM AVTORJA

(Nadaljevanje)

Prav gotovo ni bil Švab, vsaj ne pravoveren. Švabi so vse drugače govorili. Ampak prav je le imel:

"Na tej cesti se bomo nekoč spet srečali..." Ali pa je govorilo le moje srce, ki ni moglo verjeti v nekaj tako mučnega? Ali je govorilo moje srce, ki ni hotelo ne moglo verjeti, da bi se poslej ti beli zvončki za vekomaj raztreseno premikali po travnikih in poljih? Ali pa mi je od kod klicalo? Ali je klicalo z gora, kjer so tedaj otožno šumeli gozdovi, z gora, nad katerimi je bilo razprto sinje nebo? Ali je klicalo iz gozdov, kjer so tedaj cvetele prve rože? Mar ni klicalo z vseh strani, en sam klic, en sam krik? Ali ni klicalo polje? Tisto polje, ki sem ga jaz vedno tako ljubil?

Tista naša polja, ki se vsako pomlad tako bohotno razkošajo, tista naša pomladna polja, ki se tako bujno in pisano razcvetajo, z lanom, makom, cvetočim krompirjem, cvetočo deteljo; tista poletna polja z morjem cvetočih in opojno dehtečih ajde, jesenska oranena polja, kjer vse dehti po zrelosti in po prvi trohnobi, dehti po prahih, po novih, jesenskih setvah? Ali ni klicalo z naših travnikov, s tistih travnikov, ki so spomlad tako polni pisanega, razkošnega cvetja, ki so jeseni tako oraneni in na katerih smo nekoč otroci pasli krave in kurili jesenske ognje in kamor je jeseni tako prijetno sijalo sonce? Ali ni klicalo iz naših vasi?

Iz naših, po ravninah, dolinah in gorah raztresenih vasi, kjer se vijejo in prepletajo mehke ceste, mehke spomladi, ko so še blatne in nanje sije prvo toplo sonce, prašne poleti in v vodo in blato se pogrezajoč jeseni in zasnežene pozimi ter z ozkimi gazi? Iz vasi, nad katerimi letajo domači golobi, lastovke in štorke, kjer se po cestah podijo otroci v sivih, umazanih srajcah, z bosimi rdečimi nogami, zagorelimi lici, otroci, spomin naših nekdanjih, mladih let?

Ali ni klicalo iz naših kmečkih hiš, z rožami v oknih in z rožami na dekliških gredicah pred okni, iz hiš, nad katerimi se ob mirnih večerih vijve modrikast dim, ko naše matere pripravljajo bomo večerjo za družino, iz hiš, v katerih dehti po topli, nikdar pozabni domčnosti? Ali ne kliče z naših vrtoč, kjer spomladi tako opojno dehti cvetje starih jablan, hrusk in sliv in kjer nas jeseni pozdravlja zrelo sadje in kjer še kasneje leži po tleh oranenelo listje, vlažno, zaudarjajoče po trohnobi? Ali ne kliče iz naših gozdov, iz naših smrekovih, borovih in bukovih gozdov z gora?

Iz naših hrastovih, jelševih in vseh drugih gozdov z ravnine? Ali ne kliče z naših gora? S tistih nizkih holmov, grmčev, hribov, kjer se pisana polja mešajo s cvetočimi travniki, travniki z gozdovi, klanci z jarki, kjer so razmetane naše tisočere hiše, smehljajoče se nam neprestano v dolino? Ali ne kliče s planin? S tistih visokih, strmih, kjer se kopčijo samo še skale, kjer krpe snega ležijo celo poleti, kjer se ustavljajo beli oblaki, posajajo po vrhovih in si odpočivajo, preden potujejo dalje? Ali ne kliče to naše sinje nebo, ti beli oblaki, ki plovejo nad našo domovino? Ali konec koncev ne kličejo celo te naše bele prašne ceste, ki so nam jih zdaj vzeli, po katerih se zdaj valijo zelene, tuje, roparske hord? Ali nam ne kličejo? "Na tej cesti se bomo nekoč spet srečali..."

"Na tej cesti... na tej cesti... Domovina je propadla... Na tej cesti je propadla domovina..."

Ne, ne! Na tej cesti domovina ni propadla! Domovina se samo umika s ceste, umika na travnike, polja, v gozdove, v gore, umika prevarana in izdana, umika, da se bo, ko preboli težko bolezen, premlajena, odrešena in vse lepša in vse veličastnejša vrnila na to cesto.

"Na tej cesti se bomo nekoč srečali..." Da, na tej cesti se bomo srečali, samo tedaj bo propadla neka druga domovina, naša pa bo vstajala, naša se bo z vseh strani vračala na to cesto, da po tej isti široki cesti, na kateri danes ni zanjo prostora, pojde nezadržno naprej, daleč,

daleč... v bodočnost, za srečo...

TIHOŽITJE Z ZAJCI

Velikonočni prazniki leta 1941. Hladno predpomladno sonce. Travniki še vedno oraneni kakor jeseni. Njive neporeane. Drevje še golo, le popje je rahlo nabrekli. Samo dren za hišo se je rumeno razcvetel in vrbe v dolini ob potočku so poglajale velike bele mačice.

V hišo k Svetkovim je prišel Nemec. Svetkovi so Nemce pričakovali že dolgo. Zato ker se jim je že dolgo slabo godilo in ker so vsi ljudje po svetu pripovedovali, da bo dobro šele, ko pridejo Nemci. Ded Marko, ki je čepel ves dan za pečjo, ker se kljub grčavi palici, s katero si je pomagal pri hoji, ni mogel daleč premakniti, je basal pipo z najslabšim tobakom in pripovedoval zanesone, naravnost pravljicne stvari o teh Nemcih. On jih je dobro poznal, saj je bil leta 1918 z njimi poražen. Pa je zato sveto trdil, da drugi ne bo tako, samo žal, on tedaj ne bo mogel biti zraven, ne ker je prestar, temveč ker ima pokvarjene noge.

Tako se je tudi zgodilo: ko so se Nemci naposled dvignili, da pojdejo križem po svetu, in ko so naposled prodrli celo do njegovega doma, se jim zaradi teh svojih bolnih nog ni mogel pridružiti in z njimi prebroditi svet. Onemogel po telesu, a po duhu poln velike vere, je čepel za pečjo in se radoval kakor otrok: verjel je, da je tu čas odrešenja. Tu je bil tisti veliki čas, o katerem ni nikdar prenehal pripovedovati ne starim ne otrokom.

Tu je bil tisti čas in ta trenutek je stopil celo v njegov kmečki dom v podobi mladega nemškega oficirja, katerega je zunaj pred durmi stražil nemški mrki soldat.

V Svetkovi hiši so poleg deda Marka živeli še njegova hči Mica, petintridesetletna vdova, reva, na pol viničarska žena, oblečena v tanko obleko, sicer pa ljubka ženska in lepa v obraz, z jamicami na licu, s toplim nasmehom okrog ust in z globokimi ljubečimi očmi; dalje petnajstletna Ljotka, še na pol otrok, nekoliko aloka, z rahlimi grudmi, ki so ji šele začele poganjati; imela je svetle lase, temne obrvi in modre začudene oči; za njo so doraščali Joško, Anica in Mihec, ki je imel od večne juhe nabrekli trebuh, a drobne noge in roke.

Ker je ded toli hvalil Nemce, kako dobro da bo vsem ljudem, kadar pridejo, so kakor otroci tako tudi mati sveto verjeli in jih nestrno pričakovali; to je, pričakovali so odrešenja svojemu težkemu življenju. Zakaj če naj povem resnico, so se Nemci bolj bali, kakor jih ljubili. Bali so se jih, kakor se preprost človek boji vsega tujega. Tako resnica je bila spet ta, da so zato morali prijazno gledati tudi tiste, ki to dobro prinašajo.

Samo ded se jih ni bal, ker je že imel z njimi opravka in se je prišteval mednje, ne samo na tihem, temveč tudi očitno; in bal se jih ni dvajsetletni Joško, ki je pravkar doraščal v največjega junaka vsega sveta. Zato pa je le-ta tudi bil tisti, ki je ves teden, od same cvetne nedeje naprej tekal po cestah, pridrel kadar koli domov za eno samo skupno minuto, da raztrese med radovedne, a tudi nekam hudo vznemirjene in boječe domače velike, neverjetne novice o teh Nemcih, ki so danes tu, jutri že tam, in ki nam vseh prinašajo toliko sreč.

Ded Marko, ki je ves teden neprestano kadil iz svoje smrdelice pipe, tembolj, ker če prihajajo Nemci, mu z ničemer več ni treba štediti, ker denarja kakor tobaka in kakor sploh vsega bo več ko dovolj, ta ded je vselej prikladal Joška k sebi, da je natančno izvelel iz njega, kako in kaj. In Joško je pripovedoval zanesono in vzhiceno o tistem, kar je sam videl, pripovedoval še bolj o tistem, kar je slišal, najbolj pa o tistem, kar si je bil sam izmislil. Ded je poslušal z blestečimi očmi o tem, kar je Joško videl, ves ožarjen o tistem, kar je bil fant slišal, in ves iz sebe o tistem, kar si je bil fant izmislil, naposled pa ga je poslal po novejši, še bolj vznemirljivi in še lepše novice.

(Dolje prihodnjici)

da je za vse te pokolje popolnoma odgovoren. Ni se pa mogel spomniti, koliko ljudi je bilo pobitih v Jasenovcu, ker je to "ogromno število". Izjavil je, da je bilo v vseh ustaških taboriščih pobitih več stotisoč ljudi.

Ko je obtoženi povedal, da sta prekrščenja Srbov odredila Pavelić in Štepinac, je javni tožilec ugotovil, da je tako imenovana NDH bila samo organizacija klavcev za pobijanje ljudi. Obtoženi mu je na to odgovoril: "Ne morem drugače, kakor da temu pritrdim."

Ko je našel najstrašnejše jasenovaške klavce: patra Majstoroviča, Markoviča in druge ter priznal, da je bil njihov šef, je pripovedoval o svojem begu iz Jugoslavije. Po prihodu v Avstrijo je v Celovcu obiskal banjalškega škofa Garača, leta 1946 pa je s Pavelićem odšel v Italijo.

Vatikan - sačinik vojnih zločinov

"Dobil sem nalogo, da organiziram prehod preko meje. Prišli so Pavelić, Kavran, Džal, Šašić in odšli v Italijo. Ob tej priliki mi je Džal pripovedoval, kako mu je Pavelić rekel, da hoče v Italiji dobiti zvezo s Španijo, poleg tega pa biti bližje Vatikanu."

"S kakšnimi dokumenti je Pavelić odšel v Italijo?"

"Kot pater. Kasneje je šel tudi Vanča Mihajlov, prav tako kot pater. Samemu Paveliću je preskrbel dokumente Draganić preko perujskega poslanstva."

Zatem je obtoženi pripovedoval, kako je Pavelić dal Mačku 1.000 slatnikov in skupino ustaških oficirjev, ki so ga spremljali do Pariza. Tem oficirjem je Maček naročil: "Če vidite Pavelića, mu recite, da bi šel snodenje z njim v Zagreb, da nadaljuje ono, kar vsa začela."

Obtoženi je nadalje pripovedoval o svojih stikih z ustaškim duhovnikom Draganićem, ki pošilja nekatere ustaše v Argentino, ostalim pa daje navodila in denar za teroristične akcije proti FLRJ. Povezan je z neko inozemsko obveščevalno službo in s Vatikanom; kjer je imel direktno zvezo z nekim kardinalom, ki je delal v papeševem tajnistvu. "Zato so vsi ustaški vojni zločinci, ki jih zahteva Jugoslavija, našli zatočišče po samostanih."

Obtoženi je pripovedoval, da so one oblasti vedele, kje se skriva Pavelić. Zanko in Horvat pa sta bila pri papežu in ga prosila, da Pavelić ne bi bil izročen jugoslovanskim oblastem. Pa papež jima je odgovoril, da bo uporabil svojo avtoriteto, ker Pavelića pozna kot "dobrega človeka in dobrega katolika."

Na koncu zaslišanja je obtoženi Miloš ponovno potrdil, da zločinski duhovnik Draganić financira teroristične tople in, kot mu je pripovedoval pater Berio, a denar prihaja od neke tuje države.

Zasliševanje ustaškega krvoloka Vrbana

Danes je bil zaslišan obt. Ante Vrbani, bivši član komisije za sprejemanje in transport jetnikov v taborišču Stara Gradiška in poveljnik ustaške stotnije v taborišču Jasenovac. Krvnik Ante Vrbani je v Oštarijah sodeloval pri pobijanju 600 ljudi, ki jih je poprej mučil, nato pa skupno z Luburićem pobijal. Na vprašanje predsednika sodišča, kako so ubijali, odgovarja obtoženi: "Na vse načine. S puškami, kladivi in noži."

Notranjčina tovarne Titovih zavodov Litostraj v Ljubljani

skupno z Luburićem pobijal. Na vprašanje predsednika sodišča, kako so ubijali, odgovarja obtoženi: "Na vse načine. S puškami, kladivi in noži."

Obtoženi je sodeloval pri klavcu Židov na Velebitu. Takrat so zmetali 600 Židov v jamo, prej pa so jih pobili s sekirami, noži itd. Pri pobijanju 150 ciganov in cigank sta bila navzoča tudi Laburić in duhovnik Brkljačić. Kot član uprave taborišča in član komisije za sprejemanje in pošiljanje je obtoženi Vrbani odločeval, koga bodo ubili. Na vprašanje, ali se je zavedal, da je pošiljal s tem ljudi v smrt, odgovarja, da se je tega zavedal. To pravi popolnoma mirno in hladnokrvno, kakor da ni tu šlo za ljudi.

Ko je bil član komisije, so poslali na delo v Nemčijo kakih 10.000 ljudi, med katerimi so bile tudi družine z otroki. Obtoženi je tudi zastupil otroke, bolne otroke pa ubijal s posebnimi injekcijami. V političnem oddelku v Stari Gradiški so ubijali ljudi s stradanjem, kar pa so delali, kakor pravi obtoženi, samo s komunisti. Obtoženi Vrbani je tudi sodeloval pri ropanju pri Lonji, Jastri in Barskem, od koder so vodili kmetje v Jasenovac, od katerih so mnoge pobili.

Po prihodu v Italijo je Miloš poklical v Modeno obtoženega Vrbana, kjer je dobil od polkovnika Štira obleko in denar, od polkovnika Džala pa nalogo. Ker je po njegovih besedah "dijalo po vojni", mu je bilo naročeno, da poveže preostale "hrvatske oborožene sile" in da organizira odstranitev ljudske oblasti. Leta 1946 je ubil na Ivančičev nekoga miliciarja. Oddelek križarjev, s katerim je operiral, je šel 35 ljudi in imel naziv "slavonski združ". Po povratku iz Hercegovine je ubil dva gozdarja, dal pa je tudi pobudo za uboj kmetu Mate Vukeliću, tistemu pa, ki ga je ubil, je rekel, "da je dober Hrvat". Oba gozdarja in ubiti kmet so bili Hrvati.

Zločinca Vrbana je zaradi njegovega vohunškega in divjanskega dela pohvalil Lovro Tušić-Kukovački. Ko se je vrnil v Italijo, je obtoženi pripovedoval, da je z njim na stotisoče križarjev, ko pa je z Milošem prekoratil mejo, mu je priznal, da jih je "nekaj manj". Ko pa je drugi ilegalno prišel v našo državo, je bil kmalu nato aretiran.

Miličević se je v Rimu hranil v papeški menzi

Za njim je bil zaslišan tretji obtoženi, ustaški zločinec Nikola Pehar. Zloglasni klavec je priznal, da je bil Luburićev spremljevalec, z njim sodeloval pri pokoljih in streljanju jetnikov iz Jasenovca na Gradini.

kov iz Jasenovca na Gradini. Obtoženi je potrdil vse točke obtožnice, ki teže klavca Miloša in ostale jasenovaške zločince.

Po osvoboditvi je v inozemstvu takoj stopil v ustaško špijonsko teroristično družino in se po nalogu Kavrana vtihotapil v Jugoslavijo, da bi tu rušil železniške proge in ubijal predstavnik ljudske oblasti.

Nato je bil zaslišan Adam Miličević, zakrknjen razbojnik, ki je bil dalj časa v Jasenovcu in sodeloval v krvinskem pohodu na Kozaro. Ko je poskušal zanikati nekatere točke obtožnice, ga je na njegove zločine pomagal spomniti njegov razbojniški sodelavec Pehar.

Po osvoboditvi je bil nekaj časa v Italiji v taborišču na Ljupcu, od kjer ga je izvelel zločinski duhovnik Dragičević. V Rimu se je hranil v papeški menzi, nek duhovnik iz zavoda sv. Hiljeronima pa mu je dal potreben denar, da je odšel v Avstrijo, od tam pa ilegalno v našo državo, kjer je bil aretiran.

Vasilij in Martinović skušata zanikati zločine

Potem sta bila zaslišana obtožena Vasilij Mate in Martinović Jakob, jasenovaški klavec in sodelavca v krvavi ofenzivi na goroloko ljudstvo na Kozari. Na zloglasnem morišču na Gradini sta ta dva zločinca poklala mnogo rodoljubov, pred sodiščem pa sta se zdaj strahopetno izgovarjala, da sta "samo opazovala zločine".

Da bi se dobila jasna slika o zločinih teh obtožencev, ki sta hotela pred ljudskim sodiščem skriti svoja grozodejstva, je javni tožilec predlagal zaslišanje prič, očitancev mnogih njihovih zločinov. Ta predlog je publika

DOPIŠNIKOM IN ČLANOM JEDNOTE

Kadar pišete Prosveto ali v glavni urad SNP, ne poslabšajte v naslovu napraviti poštno številko 23 za besedo "Chicago". Na kuverti vselej napišite: Chicago 23. III. To bo olajšalo delo na čiščalni pošti, nam pa po pošti dostavljanje pošte.

"PROSVETA"

2857 S. LAWDALE AVE.

Chicago 23, Ill.

Vaša naročnina na "Prosveto" je potekla z dnem...

V slučaju, da je od strani upravnistva kakšna pomota, nas takoj obvestite, da se leta popravili z bratskim pozdravom ZA UPRAVO "PROSVETE"

CENE LISTU SO:

Za Zdrav. dravne in Kanado \$0.00	Za Chicago in okolice je...	\$0.50
1 tednik in...	1 tednik in...	0.50
2 tednika in...	2 tednika in...	7.10
3 tednika in...	3 tednika in...	0.50
4 tednika in...	4 tednika in...	4.70
5 tednikov in...	5 tednikov in...	0.50

Za Evropo je: Dnevnik \$11.00 — Tednik \$2.50

Ispolnite spodnji kupon, priložite potrebno vrsto denarja ali Money Order v pisnu in si naročite Prosveto, list, ki je vaša lastnina.

Prištetje se sme le eno člane in družino, ki to dovolijo in ki žive ali stanujejo na enem in istem naslovu.

V nobenem slučaju ne več kot 5 tednikov

Pojasnimo: Vselej kakor hitro kateri teh članov, ki so prišteti, preneha biti član SNP, ali če se preseli proč od družine in bo zahteval sam svoj list tednik, bode moral tisti član iz dotične družine, ki je tako skupno naročeno na dnevnik Prosveto, to takoj naznati upravništvu lista, in obenem doplačati dotično vrsto lista Prosveta. Ako tega ne stori, tedaj mora upravništvo znati datum za to vrsto naročniku ali pa ustaviti dnevnik. PROSVETA, SNP, 2857 S. Lawdale Ave., Chicago 23, Illinois

Priložite poljiam naročnino na list Prosveto vrsto 8

1) Ime... Čl. družine št...

Naslov... Čl. družine št...

2) Ime... Čl. družine št...

3) Ime... Čl. družine št...

4) Ime... Čl. družine št...

5) Ime... Čl. družine št...

Mesto... Družina...

Nov naročnik... Staro naročnik...

Kadar se preselite, vselej naznajte svoj stari in novi naslov

Razprava proti skupini ustaških teroristov in vohunov v Zagrebu

Ustaški krvniki imajo vso oporo pri Vatikanu in samem papežu, ki smatra Pavelića za "dobrega človeka in katolika"

(Nadaljevanje)

Zagreb, 14. julija. — Danes zjutraj se je v prepolni dvorani za greškega velesejma nadaljevala razprava proti špijonsko-teroristični skupini z obt. Ljubom Milošem na čelu. Tretji dan razprave se je začel z zasliševanjem drugega obtoženca Anteja Vrbana. Ko so privedli v dvorano tega ustaškega koljasa, je publika začela bučno vzklikati: "Zločinec! Smrt krvniku!"

Včeraj je v nadaljevanju zasliševanja obtoženega Ljuba Miloša ta krvnik izpovedal, da je s svojim vzgledom vplival tudi na druge zločince. Navadno je

z ministri, ko je izdeloval ta načrt?" ga je vprašal javni tožilec. Ko je obtoženi potrdil, da je bilo na tem posvetovanju več ustaških ministrov, je javni tožilec ugotovil:

"Torej seja vlada, na kateri so izdelali načrt noža za klanje."

Po ustaških taboriščih so jetnike množično ubijali na zborih, ki so jih večjih sklicevali tudi večkrat na dan. Tako n. pr. so ob ustaški proslavi za božič leta 1941 pobili okrog 1000 ljudi. Ko ga je predsednik vprašal, ali so streljali na jetnike zaradi veselja na proslavi in ali more ta pokolj kako drugače tolmačiti, je obtoženi odgovoril:

"Ne morem drugače."

"Ali so katoliški ustaši verovali, da je ubijanje na božič bogu dopadljivo delo?"

"Vem, da so nekateri, ki so bili sicer duhovniki, govorili o tem pokolju in rekli, da prevzemajo oni ta greh na svoje duše."

Zatem je obtoženi priznal, da je bil zaradi svojega početja strah in trepet v Jasenovcu in

KOLIKO CENITE VAŠE AMERIŠKO DRŽAVLJANSTVO

Milijoni inozemcev bi dali vse kar posedujejo, da bi mogli priti v Ameriko in priti z novo.

Ali ameriškega državljanstva ni mogoče kupiti, ker njegova velika vrednota leži v osebnem zadovoljstvu, v svobodnih in privilegijih prebivalstva, da bi jih tu naštevati. Kot Američani jih dobro poznate. Znanosti jih tudi jemljete kakor pridejo.

Obiščite vaš najbližji Naborni Urad in se prepričajte, če odgovarjate predpisom Armadnih ali Letalskih Sil.

U. S. ARMY AND U. S. AIR FORCE RECRUITING SERVICE

168 W. Van Buren St.

2001 Irving Park Blvd.

8500 So. Racine Ave.